

Я. О. Лакійчук
здобувач кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ НЕЮ ПРЕВЕНТИВНИХ ЗАХОДІВ

Постановка проблеми. Значний пласт методологічного базису правового регулювання здійснення поліцією превентивних заходів становлять організаційні заходи. Вони відіграють значну роль, адже їх направлено на забезпечення умов належного та, що найбільш головне, легітимного провадження превенції в поліції та передбачуваних нею превентивних заходів. Організаційні заходи є сукупністю спеціальних рішень, дій, способів та процедур спрямованих на впорядкування певних об'єктів та забезпечення їх роботи в рамках системи. Якщо накласти наведений концепцію на досліджувану проблематику, то відповідним об'єктом на який спрямовано дію організаційних заходів виступає превентивна діяльність, а системою до якої вона відноситься – Національна поліція України.

Стан дослідження. Окремі проблемні питання здійснення Національною поліцією превентивних заходів у своїх наукових дослідженнях розглядали: Н.І. Дідик, О.А. Моргунов, О.В. Червякова, О.М. Бандурка, О.І. Безпалова, О.В. Джафарова, І. Я. Терлюк, О. Г. Бажан, Р. Ю. Подкур, С.К. Бостан, Г.Я. Дутка, М.В. Стацак, В.В. Шендрик та інші. Однак, незважаючи на чималу кількість наукових досліджень, в юридичній літературі відсутні комплексні наукові розробки, присвячені характеристиці організаційних заходів поліції щодо здійснення нею превентивних заходів.

Саме тому метою статті є: визначити та надати характеристику організаційним заходам поліції щодо здійснення нею превентивних заходів.

Виклад основного матеріалу. Починаючи розгляд основного питання варто наголосити що в рамках функціонування Нацполіції, організаційні заходи щодо здійснення нею превентивних заходів займають чільне місце в механізмі організації її діяльності загалом. Так, остання входить до системи органів виконавчої влади, в якій вищим органом є Кабінет Міністрів України (далі – Кабмін, КМУ). До основних завдань Кабінету Міністрів України належать: забезпечення державного суверенітету та економічної самостійності України; здійснення внутрішньої та зовнішньої політики держави, виконання Конституції та законів України, актів Президента України; вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, створення сприятливих умов для вільного і всебічного розвитку особистості; тощо [1].

Міністерства структурно підпорядковуються Кабінету Міністрів України та забезпечуються формування та реалізацію державної політики в певних сферах. Так, наприклад, Міністерство внутрішніх справ України (далі – МВС) є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах: забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг; захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності; тощо [2; 3]. Щодо безпосередньо Національної поліції, то її діяльність спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, до складу очолюваного яким міністерства поліцейські органи входять [4].

Таким чином, Кабінет Міністрів України та Міністерство внутрішніх справ – це найвищі регуляторні інстанції для поліції, які відповідно до своїх повноважень спрямовують її роботу, створюють шляхом видання нормативно-правових актів умови провадження нею своїх повноважень в різних сферах, зокрема превентивній. Грубо кажучи, Кабмін та МВС організують роботу Національної поліції з метою забезпечення найвищої ефективності останньої та можливості організувати власне функціонування в середині відомства.

Окремі організаційні рішення МВС направлено на формування належного рівня превентивної роботи. Наприклад, варто відмітити Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 29.02.2016 № 139 «Про затвердження Положення про контроль за станом технічного захисту інформації в органах і підрозділах Національної поліції України». Положення визначає порядок організації та здійснення контролю Національною поліцією України за станом технічного захисту державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, у підрозділах центрального органу управління

поліцією, територіальних (у тому числі міжрегіональних) органах в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах, а також установах забезпечення Національної поліції [5].

В цьому ж аспекті не менш значимим є Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2017 № 1044, яким затверджено Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції. Документ визначає особливості організації роботи, завдання та повноваження підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. До основних завдань зазначених підрозділів, відповідно до документу, відноситься: профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення; ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики; участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення; тощо [6].

Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 18.12.2018 № 1026 організовано порядок застосування органами, підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції автоматичної фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, доступ до відеозаписів працівників поліції та інших осіб, порядок зберігання, видачу та приймання технічних приладів і технічних засобів, а також зберігання, видалення та використання інформації, отриманої з цих приладів [7]. Безперечно, наведений перелік адміністративних актів МВС України в сфері забезпечення превентивної діяльності поліції не є вичерпним, але вони показують важливість організаційного впливу міністерства в досліджуваній галузі роботи Національної поліції.

Утім, основний масив організаційних заходів щодо здійснення поліцією превентивних заходів реалізується безпосередньо даною структурою. Структурно поліція України складається з центрального органу управління та територіальних органів. Крім того, в структурі поліції також функціонують численні відомства, зокрема: кримінальна поліція, патрульна поліція, органи досудового розслідування, поліція охорони, спеціальна поліція, поліція особливого призначення [4]. Безпосереднє керівництво та організація діяльності поліції покладається на керівника, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозицій Міністра внутрішніх справ.

Зміст та межі повноважень керівника Національної поліції роблять його в складі даного державного органу ключовим суб'єктом організації превентивної діяльності. Так, керівник поліції видає та затверджує нормативно-правові акти, з питань застосування превентивних заходів та забезпечення роботи превентивної спрямованості загалом. В цьому аспекті, наприклад, варто вимітити Наказ Національної поліції України від 06.11.2015 № 1 «Про затвердження структури Національної поліції» відповідно до якого в структурі наведеного правоохоронного органу передбачається наявність Департаменту превентивної діяльності [8]. Своєї черги Наказ Національної поліції України від 27.11.2015 № 123 «Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України». виступив організаційним заходом, яким фактично було створено централізоване, внутрішньосистемне відомство в структурі поліції, яке безпосередньо відповідає за превентивну роботу. Відповідно до нормативно-правової бази на департамент покладається виконання значного кола функцій, частина з яких направлена на проведення превентивної та профілактичної діяльності, а саме: організовує в межах компетенції проведення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень; у порядку та в спосіб, визначений законодавством, здійснює контроль за додержанням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, уживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням у дитячому середовищі, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі; уживає заходів із запобігання та припинення насильства в сім'ї; здійснює, у межах компетенції, нормативно-методичне забезпечення та контроль за діяльністю підпорядкованих територіальних органів та підрозділів в Автономній республіці Крим, областях, м. Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах, які в межах компетенції реалізують державну політику з питань підтримання публічної безпеки й порядку, забезпечення безпеки дорожнього руху, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, організації роботи дозвільної системи, запобігання та припинення насильства в сім'ї, превентивної та профілактичної діяльності; тощо [9, с. 191–192].

Не менш «глобальним» за своєю сутністю організаційним заходом стало створення у структурі Національної поліції Департаменту патрульної поліції. Слід зазначити, що на патрульні підрозділи покладається реалізація багатьох превентивних заходів передбачених в роботі поліції, тому

визначення їх структурних особливостей, функцій та повноважень, безперечно, виступає позитивним моментом в ракурсі організації поліцейської превенції.

Департамент патрульної поліції організовує діяльність своїх підрозділів, здійснює контроль за їх діяльністю, надає їм організаційно-методичну і практичну допомогу та здійснює їх інформаційно-аналітичне, матеріально-технічне та фінансове забезпечення. Департамент патрульної поліції та його підрозділи служать суспільству шляхом забезпечення прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку. Перед Департаментом ставиться чотири ключових завдання: реалізація в межах компетенції державної політики у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку; надання в межах визначених законом послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги; забезпечення безпеки дорожнього руху; своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події [10].

Значну частину організаційних заходів поліції, направлених на забезпечення ефективного здійснення передбачених законодавством превентивних заходів, можна віднести до великої групи заходів інформаційно-аналітичного забезпечення. Важливість подібних заходів полягає в тому, що належний стан інформаційного забезпечення є запорукою ефективної організаційно-штатної роботи. Це пояснюється тим, що наскільки достовірну, своєчасну та повну інформацію передадуть до організаційно-штатних підрозділів, настільки правильно вони зможуть на неї відреагувати та вчасно вжити організаційно-штатних заходів. Так, наприклад, якщо начальник певного органу внутрішніх справ вчасно поінформує компетентних суб'єктів про погіршення оперативної обстановки та збільшення у зв'язку з цим навантаження на підлеглих йому працівників, то організаційно-штатні підрозділи зможуть внести зміни до штатного розкладу даного підрозділу, що дозволить взяти нових працівників та зменшити навантаження на тих, які вже працюють [11, с. 65–66]. Окрім того, забезпечення якісного «отфільтрованого» інформаційного потоку прямо впливає на: масштаб і важливість рішень, які приймаються (чим масштабніше, важливіше рішення, тим більша за обсягом та різноманітніша за змістом інформація необхідна для його підготовки та прийняття); кількість та характер керованих параметрів (чим більша кількість параметрів, чим вони складніші, багатофакторніші, тим об'ємніша, різноманітніша інформація потрібна

для їх регуляції); тривалість та частоту управлінського циклу, частоту кроку регулювання; величину та різноманітність внутрішніх та зовнішніх впливів; – кількість та якість показників, які характеризують підсумки роботи поліцейського закладу тощо [12, с. 154].

У структурі Національної поліції, як центрального органу управління поліцією, створено структурні підрозділи, діяльність яких орієнтована на інформаційно-аналітичне забезпечення. Вони в тій чи іншій мірі здійснюють організацію інформаційно-аналітичної роботи, яка виступає частиною превентивної діяльності Національної поліції загалом. До числа органів, діяльність яких безпосередньо стосується інформаційно-аналітичного забезпечення управління в поліції за різними напрямками, належать такі: Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування, Департамент інформаційної підтримки та координації поліції «102», Департамент зв'язку та телекомунікацій, Департамент документального забезпечення, Управління режиму та технічного захисту інформації тощо [13, с. 225]. Аналіз завдань які ставляться перед зазначеними підрозділами Національної поліції України дозволяє зробити висновок, що до основних напрямів їх роботи відноситься: моніторинг оперативної обстановки на відповідній території, що знаходиться в сфері дії компетенції того чи іншого підрозділу поліції; вивчення, аналіз і узагальнення результатів та ефективності поліцейської діяльності, виявлення причин та умов, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, ужиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення; інформування органів державної влади, громадськості з питань формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання поліцейських послуг, що мають комплексний характер та охоплюють кілька напрямів діяльності Національної поліції України і таке інше [13, с. 227].

Висновок. Проведений вище аналіз нормативно-правових положень, а також позицій вчених-правознавців та представників інших наукових галузей знань, дає змогу дійти висновку, що організаційні заходи щодо здійснення поліцією превентивних заходів, виражаються, насамперед, у прийнятті нормативно-значимих рішень адміністративного характеру, направлених на створення дієвої системи управління в напрямку превентивної роботи Національної поліції та створення умов для її існування загалом. При цьому система суб'єктів реалізації управлінських заходів фактично відповідає структурі регулювання діяльності поліцейських органів в країні та складається з Кабінету Міністрів України, Міністерства вну-

трішніх справ України та Національної поліції України, в особі її керівництва, де кожен орган в межах своєї компетенції реалізує окрему частину заходів, які спрямовано на забезпечення превентивної складової роботи поліції в нашій державі.

Література

1. Про Кабінет Міністрів України: закон від 27.02.2014 № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 828.
2. Про центральні органи виконавчої влади: закон від 17.03.2011 № 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. Ст. 385.
3. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова, положення від 28.10.2015 № 878. *Офіційний вісник України*. 2015. № 89. Ст. 43.
4. Про Національну поліцію: закон від 02.07.2015 № 580-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
5. Про затвердження Положення про контроль за станом технічного захисту інформації в органах і підрозділах Національної поліції України: наказ, положення від 29.02.2016 № 139. *Офіційний вісник України*. 2016. № 27. Ст. 136.
6. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ, інструкція від 19.12.2017 № 1044. *Офіційний вісник України*. 2018. № 45. Ст. 1589.
7. Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису: наказ від 18.12.2018 № 1026. *Офіційний вісник України*. 2018. № 11. Ст. 28.
8. Про затвердження структури Національної поліції України: наказ від 06.11.2015 № 1. Режим доступу: сектор документального забезпечення ГСУ НП України.
9. Дідик Н.І. Превентивні функції в діяльності патрульної поліції. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. № 2. С. 188–194.
10. Про департамент патрульної поліції: наказ від 06.11.2015 № 73. *Офіційний веб-портал Патрульної поліції України*. URL: <http://patrol.police.gov.ua/faq/normativno-pravova-baza-diyalnosti-patrujnoy-politsiyi>.
11. Моргунов О.А. Сутність та особливості інформаційно-аналітичної роботи в органах внутрішніх справ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. С. 65–68.
12. Червякова О. В. Організаційно-правові аспекти управління вищим навчальним закладом МВС України: дисертація. Х. 2002. 219 с.
13. Управління органами Національної поліції України: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В.В. Сокурєнка; [О.М. Бандурка, О.І. Безпало-

ва, О.В. Джафарова та ін.; передм. В.В. Сокурєнка]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Стильна типографія, 2017. 580 с.

Анотація

Лакійчук Я. О. До характеристики організаційних заходів поліції щодо здійснення нею превентивних заходів. – Стаття.

В статті, на основі аналізу наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства України, надано характеристику організаційним заходам поліції щодо здійснення нею превентивних заходів. Встановлено, що організаційні заходи щодо здійснення поліцією превентивних заходів, виражаються, насамперед, у прийнятті нормативно-значимих рішень адміністративного характеру, направлених на створення дієвої системи управління в напрямку превентивної роботи Національної поліції та створення умов для її існування загалом.

Ключові слова: організаційні заходи, превентивні заходи, Національна поліція України, правоохоронні органи.

Аннотация

Лакійчук Я. О. К характеристике организационных мероприятий полиции относительно осуществления ею превентивных мер. – Статья.

В статье, на основе анализа научных взглядов ученых и норм действующего законодательства Украины, охарактеризованы организационные мероприятия полиции относительно осуществления ею превентивных мер. Установлено, что организационные мероприятия по осуществлению полицией превентивных мер, выражаются прежде всего в принятии нормативно-значимых решений административного характера, которые направлены на создание действенной системы управления в направлении превентивной работы Национальной полиции и условий для ее существования вообще.

Ключевые слова: организационные мероприятия, превентивные меры, Национальная полиция Украины, правоохранительные органы.

Summary

Lakiichuk Ya. O. To the characteristics of the organizational arrangements of the police for its implementation of preventive measures. – Article.

In the article, on the basis of the analysis of scientific views of scientists and norms of the current legislation of Ukraine, the characteristic of organizational measures of the police regarding its implementation of preventive measures is given. It is established that the organizational measures for the implementation of preventive measures by the police are expressed, first of all, in the adoption of normatively significant decisions of an administrative nature aimed at creating an effective management system in the direction of preventive work of the National Police and creating conditions for its existence in general.

Key words: organizational measures, preventive measures, National Police of Ukraine, law enforcement agencies.